

Dominik Tomczyk

Beżzenność i małżeństwo w Panu : nowa interpretacja 1 Kor 7

Collectanea Theologica 56/4, 167-173

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ks. DOMINIK TOMCZYK Sch. P., KRAKÓW

BEŻENNOŚĆ I MAŁŻEŃSTWO W PANU

Nowa interpretacja 1 Kor 7

Pod takim tytułem, w znanej biblijnej serii: *Forschung zur Bibel* (t. 47), ukazała się praca niemieckiego egzegety Norberta Baumerta SJ¹. Jest ona zasadniczo główną częścią jego rozprawy habilitacyjnej, jaką przedstawił i obronił na jezuickiej uczelni St. Georgen we Frankfurcie nad Menem w roku 1982. Druga jej część jest analizą pozostałych, równie ważnych tekstów św. Pawła Apostoła mówiących o małżeństwie i dziewictwie, a mianowicie: 1 Kor 5—6; 11, 2—16; 14, 33b—36, którą autor zamierza opublikować.

Prezentowana rozprawa jest niejako „przedłużeniem” pracy doktorskiej autora na temat 2 Kor 4, 12—5, 10². Właśnie poprzednie badania nad znalezieniem *Sitz im Leben* 2 Kor 4—5 doprowadziły N. Baumerta do następującego sprostowania: 2 Kor 4—5 oraz 1 Kor 7 (szczególnie w. 26—32a) mają ze sobą wiele wspólnego. Występują bowiem w ramach tak zwanej „teraźniejszej eschatologii”, czyli niemal w obliczu paruzji Chrystusa Pana³.

Problem małżeństwa, prawdziwie chrześcijańskiej rodziny czy też zagadnienie chrześcijańskiego dziewictwa interesowało Pawła niemal przez całe życie. Świadczą o tym teksty poruszające te tematy, a pochodzące z czterech etapów jego literackiej działalności. Wspomnijmy tu choćby o 1 Tes 4, 3—8; 1 Kor 7; Kol 3, 18 n.; Ef 5, 22—23; 1 Tm 2, 8—3, 12 czy Tt 2, 1—10⁴. Jednak sedno jego nauki niemal w całości zostało przezeń wyłożone w 1 Kor 7. Rozdział ten od dawna poddawany był różnorodnej analizie⁵. Zasadniczo koncentrowano się wokół kategorii gramatycznych, szukając tą drogą odpowiedzi na wiele niejasności Pawłowego tekstu. Wciąż, dla przykładu, otwarta jest droga do interpretacji w. 36—38, w których mamy do czynienia z „małżeństwem duchowym”⁶. Wiele innych naśląd sprawia trudności natury logicznej, filologicznej czy też historycznej⁷.

¹ *Ehelosigkeit und Ehe im Herrn. Eine Neuinterpretation von 1 Kor 7*, Würzburg 1984, Echter Verlag, s. 576 (*Forschung zur Bibel*, t. 47).

² *Täglich sterben und auferstehen. Der Literalsinn von 2 Kor 4, 12—5, 10*, München 1973, Kösel-Verlag, s. 462.

³ Por. *Ehelosigkeit*, dz. cyt., 5; *Täglich sterben*, dz. cyt., 15—16.

⁴ Szerzej zob. K. Romaniuk, *Małżeństwo i rodzina w Biblii*, Katowice² 1983, 124—143.

⁵ Dobry przegląd literatury na temat egzegezy 1 Kor 7 z lat 1923—1963 daje V. Neckerbrouck, *Paulus' Houding tegenover het Huwelijk in 1 Kor 7 volgens de hedendaagse Eeegese*, Bijdragen 24 (1963) 171—191. Zob. nadto wybraną literaturę u Baumerta, *Ehelosigkeit*, dz. cyt., 550—556 i Romaniuka, *Małżeństwo*, dz. cyt., 163—166.

⁶ Zob. choćby R. Kugelmänn, 1 Kor 7, 36—38, CBQ 10/63—71; D. Marinelli, *De virginibus in 1 Kor 7, 36—38*, w: *Studi di Biblici Francesciani Liber Annus IV (1953—54)* 184—218; W. G. Kümmel, *Verlobung und Heirat bei Paulus (1 Kor 7, 36—38)*, w: *Neutestamentalische Studien für R. Bultmann*, Berlin 1954, 275—295; M. Adinolfi, *Il matrimonio nella libertà dell'etica escatologia in 1 Kor 7*, *Antoniano* 5 (1976) 133—169.

⁷ Zob.: J. M. Ford, *Levirate Marriage in St. Paul (1 Kor VII)*, NST 10 (1963—64) 361—365; L. Balch, *Backgrounds of 1 Kor VII etc*, NST 18 (1972) 351—364; J. K. Elliot, *Paul's Teaching on Marriage in 1 Kor*,

W takim kontekście N. Baumert podejmuje się próby dokonania możliwie pełnej analizy 1 Kor 7. Chcąc zatem wyłuskać jak najwięcej z badań filologicznych, a więc z gramatyczno-syntaktycznego, semantycznego i pragmatycznego wymiaru natchnionego tekstu, autor zwraca uwagę na sposób komunikacji, jaki zachodzi pomiędzy Pawłem jako tym, który pisze list, a jego odbiorcami, czyli wspólnotą Kościoła w Koryncie. Dlatego w badaniach leksykalnych należałoby również kłaść pewien nacisk na uchwycenie wzajemnej wewnętrznej struktury zarówno wspólnoty korynckiej, jak i apostołskiej osobowości Pawła. Chodzi tu zatem o dostrzeżenie wzajemnej interakcji słowa i treści⁸.

Gdzie zatem znajduje się główny problem 1 Kor 7? Czy Paweł chrześcijańskie małżeństwo uważa za coś „drugiej kategorii” w przeciwieństwie do chrześcijańskiego dziewictwa? Czy bezzenni są w jakiś sposób „lepsi” od pozostających w małżeństwie? Skąd Paweł czerpie swe ujęcie problemu: z wrodzonego mu semityzmu czy może z hellenistycznej gnozy?

Właściwa analiza Pawłowego tekstu pozwoli na danie odpowiedzi na te i inne pytania, jakie nasuwają się przy lekturze Pawłowego *exposé*.

Struktura 1 Kor 7

Całość omawianej pracy składa się z dwóch zasadniczych części: część I obejmuje egzegetyczną analizę tekstu 1 Kor 7⁹, część II zaś, to filologiczne dodatki¹⁰.

W strukturze tekstu 7 rozdziału autor rozróżnia strukturę formalną¹¹ oraz strukturę treści w nim zawartej¹². Uchwycenie Pawłowej struktury myśli i zawartej w niej logiki, pozwala na właściwe rozumienie tekstu oraz umożliwia rozwiązanie wielu jeszcze dotąd spornych kwestii. Zatem struktura formalna przedstawia się następująco¹³:

1	I. <i>Peri dè òn egrápsate</i>	tytuł
	a) <i>kalón</i>	wprowadzenie: <i>captatio benevolentiae</i>
2	<i>dià dé</i>	początek właściwej wypowiedzi
	b) <i>touto dè légō thélō gár</i>	wprowadzenie, zdanie wtrącone, które zapoczątkowuje zapowiedzianą wypowiedź
6		
7		
8	<i>légō dè</i>	początek właściwej mowy

NST 19(1972—73) 219—225; D. R. Cartidge, *1 Corinthians 7 as a Foundation for a Christian Sex Ethic*, *The Journal of Religion* 55(1975) 220—234; W. Schrage, *Zur Frontstellung der paulinischen Ehebewertung in 1 Kor 7,1—7*, ZNW 67(1976) 214—234.

⁸ Autor opiera się tu na założeniach F. Leutzen-Deisa, *Methodische Überlegungen zur Bestimmung literarischer Gattungen im Neuen Testament*, Bb 62(1981) 1—20. Zob. do tego H. Zimmermann, *Neutestamentliche Methodenlehre. Darstellung der historisch-kritischen Methode*, K. Kliesch, Stuttgart 7 1982, 271—285.

⁹ *Ehelosigkeit*, dz. cyt., 21—350.

¹⁰ *Tamże*, 351—542.

¹¹ *Tamże*, 332—335.

¹² *Tamże*, 335—341.

¹³ *Tamże*, 333.

10	ca <i>tois dē gegamēkōsin</i> <i>paraggéllō</i> <i>gynaika mē</i> <i>chōrīsthēnai</i>	wprowadzenie początek wypowiedzi
12	cb <i>tois de loipois 1.</i> <i>ei tis</i>	wprowadzenie początek wypowiedzi
17	II. <i>Ei mē</i> a) <i>hekástō</i>	tytuł zdanie rdzenne; nastę- puje otwarcie proble- mu
18	b) <i>kaí houtōs</i> <i>peritētemēnos</i> <i>eklēthē</i> <i>hékastos</i>	wprowadzenie początek wypowiedzi ostry paralelizm zakończenie i tytuł
20		
21	c) <i>doulos ekhēthēs</i> d) <i>hékastos</i>	asyndeton, użyty wcze- śniej paralelizm podsumowanie
25	III. <i>Peri dē tōn parthēnōn</i> aa <i>epitagēn, kalōn</i> ab <i>dédesai</i>	tytuł dłuższe wprowadzenie tak jak w Ib początek wypowiedzi, asyndeton, ostry para- lelizm
27		
28d	ba <i>egō dē hymōn feid.</i> <i>touto de fēmi</i>	wprowadzenie początek właściwej wy- powiedzi
32a	<i>thēlō dé</i>	zamknięcie; powrót do myśli zawartej we wprowadzeniu
32b	bb <i>ho ágamos ho de gamēsas</i>	asyndeton, ostry para- lelizm
35	ca <i>touto dē... légō</i>	dłuższe wprowadzenie tak jak w Ib i IIIa
36	cb <i>Ei dé tis</i>	(dodatkowy) początek wypowiedzi
39	cc <i>gynē dédetai</i>	asyndeton

Filologiczna analiza Pawłowej wypowiedzi zawartej w 1 Kor 7 pozwala na komplementarne zrozumienie budowy treści tegoż rozdziału, w ramach której autor dostrzega trzy podstawowe części¹⁴:

- I — pytanie o dziewictwo: „...dobrze jest człowiekowi nie łączyć się z ko-
biatą” (w. 1);
— problem osób zamężnych, wolnych i żyjących w małżeństwach mie-
szanych (tzw. *privilegium Paulinum*);
- II — gdy ktoś czuje w sobie pragnienie, a przede wszystkim wezwanie do
życia dziewiczego nie powinien rozwiązywać związku, w którym obec-
nie się znajduje; ci zaś, którzy są wolni bądź stali się takimi ze
względu na śmierć współmałżonka, niech nie szukają innych partne-
rów. Podstawą jest tutaj wizja bliskiej paruzji Chrystusa: „czas jest
krótki” (w. 29);
— po śmierci współmałżonka /i kobieta/mężczyzna może wyjść powtórnie

¹⁴ Tamże, 334—341.

za mąż/ożenić się, ale nie musi tego czynić; byłoby lepiej, gdyby wdowy i wdowcy pozostawali takimi, jakimi się stali, to znaczy bezżennymi;

— klucz do całego zagadnienia zawarty jest w w. 24: „Bracia, niech przeto każdy trwa u Boga w takim stanie, w jakim został powołany”;

III — pytanie o dziewictwo w ramach małżeństwa: tak czy nie?

Analiza egzegetyczna

Ad I: jest to analiza tekstu 7, 1—16¹⁵. Apostoł Paweł daje tu odpowiedź na postawione przez kościelną wspólnotę w Koryncie pytania dotyczące związku małżeńskiego, osób owdowiałych, jak też osób będących jeszcze w stanie wolnym. Spotykamy się tu z wieloma niejasnościami zarówno natury semantycznej, jak też natury treściowej. Przykładowo, z punktu widzenia semantyki zastanawia użyte przez Pawła wyrażenie *tēn heautou gynaika* — *tōn idion andra échein*. Dalej, w w. 5 problem wywołuje użyte tam *prōs kairōn*, podwójne *hina*, orzeczenie *ete* i *akrasian* oraz zależy od niego *genetivus hymōn*. Tu też znajduje się słynny, przyjęty przez Kościół, „przywilej Pawłowy”, którego interpretacja jest nadal otwarta¹⁶. Czy, dla przykładu, *ápistoi*, o których wspomina Paweł, oznaczają tylko i wyłącznie pogan dotąd nie ochrzczonych, czy też można dopatrywać się, iż Paweł ma tu na myśli osoby, które już wprawdzie zostały ochrzczone, ale przestały wierzyć. Kim są zatem owi *ápistoi*? N. Baumert powtarza w tym wypadku samego św. Pawła, uważając stronę niewierzącą za nie ochrzczoneą.

Ad II: w tej części zostają poddane analizie ww. 17—24.¹⁷ Tu odnajdujemy klucz do właściwego rozumienia Pawłowej koncepcji małżeństwa i dziewictwa chrześcijańskiego. Rdzeniem jest tu bezwzględnie w. 17a, gdzie czytamy: „Zresztą niech każdy postępuje tak, jak mu Pan wyznaczył, zgodnie z tym, do czego Bóg go powołał”. Pojęciem kluczowym jest tu czasownik „powoływać” (*kalein*). W jego polu semantycznym możemy spotkać inne, wiele nam mówiące wyrażenia jak choćby: *ánō, hágia, epouránois, charismata, cháris, eklogē, próthesis, eklégesthai* czy *sōdzein*¹⁸. Użyte tu przez Pawła *perfectum kékleken* jest — jak się wydaje — synonimiczne w stosunku do użytego wcześniej *emérisen*. Gdy to drugie, zdaniem Baumerta, należy chyba rozumieć w porządku naturalnym, to *kékleken* — w porządku zbawczej ekonomii Boga, czyli w kategorii nadprzyrodzonej¹⁹. Takie ujęcie pozwoliłoby na wysunięcie tezy, iż *kalein* jest to nic innego jak *chárisma tou Theou*²⁰.

¹⁵ *Tamże*, 21—98.

¹⁶ Zob. T. P. Considine, *The Pauline Privilege. Futher Examination of 1 Cor 7, 12—17*, *Australian Catholic Review* 40 (1963) 107—119; P. Dulau, *The Pauline Privilege. Is it promulgated in 1 Cor?*, *CBQ* 13 (1951) 146—152; H. U. Wili, *Das Privilegium Paulinum (1 Kor 7, 15f.) — Pauli eigene Lebenserinnerung?*, *BZ NF* 22 (1978) 100—108; K. Romaniuk, *Małżeństwo*, dz. cyt., 116—120.

¹⁷ *Ehelosigkeit*, dz. cyt., 99—160.

¹⁸ Por. K. L. Schmidt, *ThWNT* III, 494 n.

¹⁹ *Ehelosigkeit*, dz. cyt., 99, nota 190.

²⁰ Św. Paweł używa terminu *chárisma* niemal zawsze na określenie daru samego Boga. Posiada on charakter zbawczy o znamieniu eschatologicznym. Jest darem indywidualnym (por. 1 Kor 12, 9. 28. 30 i inne) i w żaden sposób nie zależy od ludzkiej aktywności czy pobożności. Pozostaje darem Boga ku budowaniu wspólnoty Kościoła. Dlatego w kontekście rychłej paruzji Chrystusa może wskazywać to na wyższość dziewictwa jako szczególnego rodzaju charyzmatu (por. W. K. Delaney, *The Word XAPISMA as used by St. Paul*, Frankfurt 1984, 96—97; maszynopis).

Stąd i w dalszej konsekwencji wezwanie do dziewictwa, jak i związku małżeńskiego jest charyzmatem. Przy czym rodzi się pytanie: co, jako charyzmat, stoi wyżej w hierarchii wartości: małżeństwo czy dziewictwo?

Podsumowaniem tej treści Pawłowej wypowiedzi jest w. 24, gdzie ponownie używa on czasownika *kalein*: „...niech... każdy trwa u Boga w takim stanie, w jakim został powołany”. Tym samym zamyka się niejako ta część w kategorii Bożego powołania. Dlatego też nikt nie powinien szukać na własną rękę drogi samotności ani drogi pożycia małżeńskiego, o ile wpraw nie będzie odczuwał Bożego powołania do jednego z tych stanów. Tylko bowiem powołanie, rozumiane jako szczególnego rodzaju charyzmat Boga, pozwala na pełną realizację Bożych zamierzeń w stosunku do poszczególnych osób.

Ad III: w tej części N. Baumert analizuje ostatnią partię wierszy, mianowicie w. 25—40²¹. Całość wydaje się być tu podporządkowana pytaniu młodych, którzy szukają drogi życia dziewiczego w obecnym stanie, w jakim się znajdują, a więc czy to jako ludzie jeszcze wolni, czy też jako żyjący w związku małżeńskim. Ciężar obecnej wypowiedzi Pawła zawarty zostaje w w. 25—27: „Nie mam zaś nakazu Pańskiego... daję radę... uważam...” Autor parafrazuje te wiersze wykazując, iż jest to jedynie Pawłowe rozumienie omawianego przezeń zagadnienia²². Stara się przy tym dać odpowiedź na pytanie: Co Paweł miał na myśli, gdy mówił o *parthénói*?

Dotychczas przez *parthénos* rozumiano niezamężną, młodą kobietę lub też dziewczynę. Dodawano do tego jeszcze jeden bardzo ważny przymiot: biologiczną dziewiczość. Jednak od pewnego wieku w starożytności, nawet gdy dana kobieta-dziewczyna pozostawała dziewicą, nie można już było o niej mówić jako o *parthénos*. Nie istniało bowiem w ówczesnej epoce pojęcie takie jak „stara dziewica”²³. Dlatego Baumert, idąc za J. K. Elliotem²⁴, w oparciu o teksty: 1 Kor 7, 36—38; Łk 1, 27; Mt 1, 18, 23 i 2 Kor 11, 2, przypuszcza, iż użyte w tym wypadku przez Pawła *parthénos* może oznaczać także „zameżną kobietę”, co dalej zapowiada niejako w. 36. Paweł mówi tam o ten *parthénon autou*. Należałoby to rozumieć nie tylko jako „jego dziewicy” (?) ile raczej jako „jego oblubienicy”, „jego małżonki”²⁵. W takim kontekście proponuje on rozumienie w. 34 w tych samych ramach, to znaczy, iż Paweł nie czyniłby tu rozróżnienia pomiędzy kobietą „niezamężną” a „dziewicą”, ale mówiłby o jednej kategorii kobiet zamężnych, przy czym różnica byłaby jedynie w tym, iż jedna z nich byłaby samotna, np. w wyniku śmierci współmałżonka, druga zaś byłaby nadal zamężna²⁶.

Wobec tak postawionego problemu rodzi się ponownie pytanie o sposób

²¹ *Ehelosigkeit*, dz. cyt., 161—351.

²² Zob. zwłaszcza 161—162.

²³ Wskazówka prof. R. Keydella.

²⁴ *Paul's Teaching*, art. cyt., 221. Zob. A. Oepke, ThWNT I, 776—790; G. Deling, ThWNT V, 824—835; F. Gryglewicz, *Dziewictwo w greckiej terminologii biblijnej*, RTH 22 (1975) 25—37; Ch. Dodd, *New Testament Translation Problems*, Technical Papes for the Bible Translator 27 (1976) 301—305.

²⁵ *Biblia Tysiąclecia* ma w tym miejscu: „swej dziewicy”; *La Bible de Jérusalem*: „sa fiancée”; *Einheitsübersetzung*: „seiner Jungfrau”.

²⁶ *Ehelosigkeit*, dz. cyt., 163, nota 300, gdzie autor opiera swój wywód na lekcji: *kai he gyne he agamos kai he parthenos he agamos*, która poświadczona jest przez p⁴⁶ S A 33 81 1739 1877 pc. B. Metzger w swoim *A Textual Commentary on the Greek New Testament* (London-New York 3 1975) daje temu wariantowi możliwość prawdopodobieństwa D twierdząc, iż „the reading od p⁴⁰ S A 33 81 al, which have he agamos after both gyne and parthenos, has the appearance of a typical scribal conflation” (556).

rozumienia przez Pawła chrześcijańskiego dziewictwa. Gdzie ono znajduje swoje właściwe miejsce, czy w małżeństwie, co mogłoby być sprzeczne z tym, iż po to ono jest, by człowiek „nie płonął”, czy też poza nim, w życiu samotnym ukierunkowanym na służbę Panu szczególnie ze względu na Jego bliskie powtórne przyjście. Całość problemu autor przedstawia następująco²⁷:

1—5	1	w małżeństwie
	2	poza małżeństwem
6—9	21	jeżeli ktoś jest wolny, dobrze czyni, gdy wolnym pozostanie, o ile „nie płonie”
	22	jeżeli jest zaślubiony:
10 n.	221	z wierzącym: nie można z tego powodu rozwiązywać związku małżeńskiego
	222	z niewierzącym: ma prawo go odprawić („przywilej Pawłowy”)
	3	podstawa do powyższych twierdzeń z przykładami:
17a	31	wszystko winno odbywać się zgodnie z tym, do czego Bóg powołał
17b—20	32	— nie liczy się już samo zadowolenie z możliwości życia płciowego
	33	— ani niewolnictwo
21a	331	nie sprawia ono żadnych przeszkód do osiągnięcia zbawienia
21b—22a	332	także i ci, którzy zostali wyzwoleni z niewolnictwa uznani są za godnych zbawczego dzieła Chrystusa
22b	333	człowiek wolny zaś winien prowadzić swe życie w taki sposób, jakby był „niewolnikiem Pana”
23 n.	34	należy zatem trwać w otrzymanym powołaniu od Boga
		(II. Ciąg dalszy na temat dziewictwa <i>małżeństwa</i>)
25—26	23	jeżeli ktoś jest zaślubiony drugiej osobie
27	231	nie winien szukać żadnych innych rozwiązań a pozostać w takim stanie, w jakim obecnie się znajduje
28—34	232	małżeństwo pozostaje nadal moralnie czymś dobrym i pomocnym dla ludzi „płonących”
35—38	233	można się zenić i za mąż wychodzić, ale można też i pozostać w czystości „małżeńskiej”
39—40		czystość „małżeńska” zobowiązuje także i dziewicę, ale tylko tak długo, jak długo żyje jej „mąż”.

Powyższe analizy tekstu 1 Kor 7 przez N. Baumerta doprowadziły go do następującego, ciekawego wniosku: Paweł nie ma tu chyba na myśli ludzi, którzy zgodziliby się dobrowolnie na drogę „duchowego małżeństwa”, mieszkając przy tym pod jednym dachem i powstrzymując się od życia płciowego. Dowodem na to jest w. 27: „Jesteś związany z żoną? Nie usiłuj odłączyć się od niej! Jesteś wolny? Nie szukaj żony”. Mowa tu jest raczej o młodych parach już sobie zaślubionych, żyjących w małżeństwie rozumianym w ścisłym tego słowa znaczeniu, które odczuwają wezwanie do prowadzenia życia dziewiczego. Stąd, idąc dalej, w problemie tym można zauważyć dwie możliwości: 1) albo kobieta, bądź jeszcze młoda dziewczyna, pozostaje w domu swego ojca lub brata, ponieważ nie znalazła jeszcze męża; 2) albo nie jest też wykluczone, iż przyszły mąż nie przyjął jej jeszcze do swego domu²⁸. Zatem problem rozumienia *virgines subintroductae* pozostaje jak widać nadal otwarty, choć badania autora rzucają pewne nowe światło na to zagadnienie²⁹.

²⁷ Tamże, 342.

²⁸ Ponownie wskazówka prof. R. Keydella.

²⁹ Por. wyniki badań J. Leala, *Super virgine sua* (1 Kor 7, 37), VD 35 (1957) 97—102.

Dodatki filologiczne

Odrębną część pracy N. Baumerta stanowią filologiczne dodatki. Autor dał się już poznać od tej strony w swej pierwszej pracy poświęconej analizie 2 Kor 4, 12—5, 10³⁰. Jako uczeń prof. Rudolfa Keydella, konsultował z nim aż do jego śmierci (21 V 1982 r.) obecną pracę niemal we wszystkich jej fazach. Stąd głębokie badania filologiczne poszczególnych słów, sprawiających trudności właściwego rozumienia tekstu, stanowią dużą pomoc przy właściwej interpretacji Pawłowego „traktatu” o małżeństwie i dziewictwie. Jest ich aż 14. Oto ich wykaz³¹:

- A. *kalón* z dativem (s. 351—354)
- B. *Gynaika échein — ktāsthai* (s. 355—358)
- C. *Syggnomē* (s. 359—363)
- D. *Thelē* (s. 364—409)
- E. *Menetō en hō eklēthē* (s. 410—419)
- F. *Deō — lyō* (s. 420—425)
- G. *Thlipsin tē sarki échein* (s. 426—429)
- H. *Kairos synstalmēnos* (s. 431—444)
- I. *Chrāsthai* z accusativem (s. 445—452)
- K. *Parágei* (s. 453—478)
- L. *Merimnān — meméristai* (s. 479—504)
- M. *Aperispastos* (s. 505—518)
- N. *Hypérakmos* (s. 519—523)
- O. *Houtos — touto* (s. 524—542)

Podsumowując badania N. Baumerta nad 1 Kor 7 należy stwierdzić, iż nie sposób na kilku zaledwie stronach przedstawić w całości bogactwa i oryginalności jego pracy. Tłumaczy to tym samym pewną wybiórczość w prezentowaniu jego myśli. Niemniej podtytuł omawianej pracy wydaje się w pełni uzasadniony. Oprócz tego bowiem, iż Baumert ukazuje dotychczasowe próby i ujęcia interpretacji poszczególnych zagadnień, jakie występują w 1 Kor 7, to dokonuje własnych odkryć, nie pozbawionych pewnej siły dowodowej. Szczególnie mocną stroną jego badań jest głęboka analiza filologiczna tekstu greckiego. Przy czym autor zwraca tu uwagę na całe niemal pole semantyczne wyrażen, które stanowią pewnego rodzaju klucz do właściwego rozumienia tekstu siódmego rozdziału 1. Kor jak np. *gyne* czy *parthēnos*. Można by jednak postawić pytanie: Czy czasem badania leksykalne nie prowadzą do „litery” danego tekstu, zaciemniając niejako obraz jego „ducha”? Bowiem umiejętność korzystania z bogactwa i możliwości nowotestamentowych badań lingwistycznych przy jednoczesnym dobrym wejściu w środowisko kulturowe analizowanego tekstu może prowadzić do właściwej syntezy teologicznej. W tym wypadku praca N. Baumerta wydaje się tego przykładem.

³⁰ Por. *Täglich sterben*, dz. cyt., 26—431.

³¹ *Ehelosigkeit*, dz. cyt., 351—542.